

Nr 244.

Av herrar **Bäckström** och **Wikström**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om inrättande av ett statsobligationslotteri.

Vid de olika tillfällen under senare år, då frågan om inrättandet av ett statslotteri varit förelagd Riksdagens prövning, har såsom skäl mot en dylik institution framhållits, att det vore staten ovärdigt att genom en dylik officiell inrättning uppmuntra den särskilt bland vårt folks bredare lager förefintliga benägenheten för lotterispel. Otvivelaktigt måste man giva företrädarna av denna åsikt rätt däruti, att lotterispellet i många fall kan hava utövat en ogynnsam inverkan å de mindre bemedlades ekonomiska förhållanden — även om tvivel kan råda, huruvida lotterispel inom vissa gränser bör betraktas såsom i och för sig omoraliskt. Särskilt vill det emellertid synas, som om lotterispellet, i den form detsamma nu bedrives å tillgängliga penninglotterier, i alltför hög grad lockar den enskilde att på spel riskera summor, hvilka genom ändamålsenlig placering skulle i en icke ringa grad bidraga till skapandet av ekonomiskt gynnsammare ställning.

Under den behandling, som lotterifrågan undergått, har emellertid ytterligare en synpunkt framträtt med allt starkare krav på beaktande, nämligen den nationalekonomiska. Det förhållande, att inom vårt land möjlighet icke förefinnes att — fränsett de tillfälliga lotterierna — tillfredsställa spellystnaden, har, såsom naturligt, haft till följd, att de utländska, till sin beskaffenhet ofta rätt tvivelaktiga lotterierna fått en vidsträckt kundkrets inom vårt land. Verkställda undersökningar hava också ådagalagt, att årligen avsevärda belopp — miljoner kronor — gå till utlandet för att endast i ringa omfattning återvända såsom lotterivinster. Helt visst torde detta vara av synnerligen stor betydelse vid bedömandet av den s. k. lotterifrågan, då ju vårt jämförelsevis kapital-

Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 4 saml. 102 häft. (Nr 244—245.)

fattiga land torde böra söka i all möjlig mån inom landet bevara och göra fruktbarande de ekonomiska tillgångarna.

Ur båda nu anförda synpunkter — den enskildes spellystnad och den nationalekonomiska förlusten — har det syntts nödvändigt att motarbeta spel å utländska lotterier, och det har då gällt att finna lämpliga och verksamma medel för detta ändamål. Av hvad som hittills blivit offentliggjort härom vill det framgå, att, åtminstone på vissa håll, dessa medel ansetts böra sökas, dels i skapandet av förbud mot spel å utländska lotterier, hvarmed skulle förbindas straffbestämmelser för förbudets överträdande, dels ock i postverkets medverkan till hindrande av de utländska lotteriernas reklamrörelse, rekvisitionen av lotter m. m.

Med allt skäl torde man äga rätt att ställa sig tvekande inför ett tilltänkt vidtagande av dylika åtgärder.

Hvad först beträffar det ifrågasatta förbudet med åtföljande straffbestämmelser vid överträdelse, torde den frågan böra uppställas, huruvida ett förbud av antydd art är möjligt att upprätthålla. Enligt vår mening är så icke förhållandet. Den förefintliga spellystnaden i förening med spelarnas och de utländska lotteriagenternas kända uppfinningsrikedom skulle förvisso bereda möjligheter att fortfarande tillfredsställa spelpassionen. Vederbörande statsorgans bemödanden att stävja trafiken i fråga, skulle helt visst snart visa sig fruktlösa, och lagstadgandena skulle obehindrat öfverträdas, hvilket väl knappast kan anses önskvärt ur laglydnadens synpunkt.

Härtill kommer emellertid, att det, såsom vi föreställa oss, såsom mest effektivt ansedda medlet, nämligen postverkets medverkan vid förbudets upprätthållande, ingalunda synes lämpligt.

Rätten för en posttjänsteman att, såsom i generalpoststyrelsens förslag i ärendet angives, kunna hindra en postförsändelse i sin befordran från avsändare till adressat — låt vara, att detta skulle ske under så betryggande former som möjligt — innebär nämligen, enligt vår mening i alla händelser ett allvarsamt ingrepp i den korresponderandes rätt att utan hinder anlita postverket såsom kommunikationsmedel på samma gång som detta förfarande kan innebära en beaktansvärd fara för en hittills inom vårt land okränkthet.

De sålunda ifrågasatta åtgärderna äro således, enligt vår uppfattning, icke ägnade att på ett verksamt och lämpligt sätt motarbeta spelet å utländska lotterier. Det vill alltså synas, som skulle försöken att på nu inslagen väg hindra detta lotterispel vara fruktlösa.

Då det emellertid måste anses givet, att det vittomfattande spel, som i vårt land bedrives å lotterier i utlandet, för såväl det allmänna

som den enskilde medför i ekonomiskt hänseende ogynnsamma följder, är det, enligt vår uppfattning statens plikt att tillse, huruvida icke nu rådande olägenheter kunna på annat sätt förebyggas.

I anslutning till vad vi förut anført rörande dessa olägenheter skulle det då gälla att finna en anordning, vilken, å ena sidan, icke lockar den enskilde att besinningslöst sätta på spel medel, vilka i de allra flesta fall gå helt förlorade, och, å andra sidan, åt landet bevarar den guldström, som nu flyter därur till andra länder.

Det har då synts oss, som skulle de önskvärda resultaten kunna nås genom inrättandet av ett statsobligationslotteri, uti vilket den å obligationssskulden belöpande räntan helt eller delvis komme obligationsinnehavarna tillgodo, icke i form av ränteutdelning å obligationens belopp utan i form av utlottade större och mindre vinster.

En dylik anordning finnes redan genomförd i Frankrike, i vilket land spellystnaden torde vara minst lika utvecklad som inom vårt eget land, men där spel å rena penninglotterier är i lag förbjudet. Vi syfta därvid på de av staden Paris och bankinrättningen Crédit Foncier inrättade obligationslotterierna, vilka äro grundade på följande principer: Obligationer utgivas å växlande, även mycket låga belopp och löpa med en ränta, någon procent lägre än den eljest vedertagna räntefoten. I ersättning för skillnaden mellan den högre och lägre räntesatsen erhåller vederbörande obligationsinnehavare rätt att med sitt obligationsnummer deltaga i utlottandet av de vinster, vilka bildas av den nyss antydda å obligationerna belöpande ränteskillnaden. (Se bilaga.)

Då emellertid ett blivande statsobligationslotteri inom vårt land skulle äga till särskild uppgift att utöva en så kraftig konkurrens som möjligt gentemot de redan inarbetade utländska lotterierna, torde det måhända kunna ifrågasättas, huruvida icke den å obligationssskulden belöpande räntan borde i sin helhet användas till förenämnda vinster, varigenom möjligheten till dylika vinster ökades och avsättningen av obligationer underlättades.

Den av oss nu antydda lösningen av lotterifrågan synes innebära avsevärda fördelar såväl för den enskilde som för staten.

Den enskilde skulle icke, såsom vid spel å rena penninglotterier, behöva riskera hela sin insats, när kapitalet fortfarande komme att kvarstå och endast räntan därå vedervågas.

Däremot skulle den, som eljest å lotterispel förslösar sina medel på detta sätt ledas att samla penningar till inköp av ett säkert om också icke direkt räntebärande värdepapper. I den mån han ville bereda sig ytterligare vinstmöjligheter vore han hänvisad att inköpa flere obli-

gationer, med andra ord att placera ytterligare penningar i dylika värdepapper.

Staten, vilken för närvarande täcker de för järnvägsbyggnader och vissa andra företag erforderliga utgifter genom lån, tagna i utlandet, synes oss även hava fördel av en upplåning inom landet.

Ett obligationslotteri, i den form vi nu antytt, torde alltså, såvitt vi kunnat finna, icke kunna betraktas såsom för staten ovärdigt, enär detsamma på ett såväl verksamt som lämpligt sätt skulle motarbeta ett besinningslöst lotterispel, verka såsom uppfostrande till sparsamhet och enskild kapitalbildning samt dessutom åt landet bevara de penningar, som nu gagnlöst offras åt spelpassionen.

Med stöd av vad sålunda anförts, få vi vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, efter utredning rörande möjligheten och lämpligheten av att inom vårt land inrätta ett statsobligationslotteri, för Riksdagen förlägga det förslag, vartill denna utredning kan giva anledning.

Stockholm den 5 februari 1913.

W. Bäckström.

Anton Wikström.

Avskrift i översättning av uppsats i Almanach Hachette för år 1913 sid. 159.

De små besparingarnas mönsterobligationstyp.

Man får icke sammanblanda en lottsedel med en obligationslots värde. Ett lotteri erbjuder sina deltagare stora vinster, som dock äro få till antalet, men den största delen af dessa deltagare göra en absolut, ansenlig och avgjord förlust av den insatta summan, under det att en obligationslott i de fall, då den icke utfaller med vinst, under alla omständigheter är återbetalbar till pari i en mer eller mindre avlägsen framtid, så att innehafvaren därav är säker att, vid en viss tidpunkt, återfå sitt kapital; han har dessutom alltid möjligheten att under tiden försälja sin lott på börsen; han lyfter regelbundet sin ränta, under det att han alltid kan hava utsikt till, att lyckan gynnar honom genom utfallandet av en vinstlott.

Man inser följaktligen, att den franska obligationslotten är på sätt och vis mönstertypen för besparingar, och att om den ej funnes vore det absolut nödvändigt att skapa den.

Den är dessutom icke endast besparingarnas mönstertyp utan de små besparingarnas, eftersom Crédit Foncier och Ville de Paris, då de utsläppa låneobligationerna, alltid reservera ett särskildt antal sådana, hvilka äro uppdelade i små lotter, något som sätter även småfolket i stånd att förvärva sig desamma.

De små besparingarnas publik kan alltså genom utbetalningen av några få kronor i månaden, en alltför obetydlig summa för att kunna betunga även den ringaste hushållskassa, få deltaga i de utsikter, som de talrika dragningarna erbjuder.

Små belopp, som utbetalas periodvis, äro av så liten betydelse, att många personer i ringa omständigheter gärna erlægga dem för att köpa en obligation. Man kan alltså icke betrakta dessa utgifter såsom betungande och likväl, när de en gång äro gjorda, utan att man knappast märkt det, finner man sig, i stället för att hava kastat bort dem i ren förlust, i besittning av en fri obligation, löpande med vanlig ränta, som kan ligga i hvarje plånbok och som kanske utgör grunden för uppbyggandet av en förmögenhet.

Tecknandet av en bunden obligation eller inköpet av dylika papper utgör ett tvång till sparsamhet, ty sedan man en gång förvärvat en sådan, behåller man den vanligen av ett slags vidskepelse, ty man inbillar sig, att om man sålde densamma den genast skulle utfalla med vinst.

Med ett ord, den franska obligationen erbjuder följande fördelar: den uppmuntrar sparsamhet, bibehåller det utgivna kapitalet, giver en skälig ränta, erbjuder fullkomlig säkerhet och ett tillfälle att få en hög vinst. Det är alltså icke för mycket sagt, då man kallar detta slag av penningplacering för de små besparingarnas mönstertyp.

Köparen av en lottsedel är en spelare, som endast har en mycket oviss möjlighet att få tillbaka sina pengar, innehavaren av en obligationslott liknar en kapitalist, en rentier, som har placerat pengar på normala villkor, i det han förvissat sig om en möjlig vinst; han utövar sparsamhet och visar förtänksamhet.